

Fra Kommunehospitalets Nerve-Sindssygeafdeling.

Den kroniske Morfinisme og dens retspsykiatriske Betydning.¹⁾

AF AUGUST WIMMER.

Selv om den kroniske Morfinisme rent talmæssigt ikke spiller nogen større Rolle i vor retspsykiatriske Praxis og f. Ex. i saa Henseende slet ikke kommer op i Nærheden af Alkoholismen, saa er dog de enkelte Tilfælde af disse kroniske Forgiftninger, som vi kan faa at gøre med, ofte saa interessante i deres kriminogene sjælelige Mekanismer og saa vanskelige med Hensyn til det retspsykiatriske Skøn, at der er Grund til at dvæle en Smule ved dette lille Afsnit af den forensiske Psykiatri²⁾.

Hvad den franske Psykiater *Lasègue* har sagt om Alkoholisterne: »*Ne boit pas qui veut*«, gælder ogsaa for Morfinisterne (som for andre »Toxikomaner«). Der fordres en vis sjælelig-legemlig Prædisposition, et psykopatisk Abnormanlæg til at blive Morfinist, Kokainist o. s. v. Kun saaledes forstaas det, at »Tilfældigheder« — en Indsprøjtning for Menstruationsbesværigheder, Galdestensmerter o. s. v. hos enkelte Individier resulterer i det vanemæssige Morfinbrug. En Forfatter (*Hudovernig*) fin-

¹⁾ Forkortet Gengivelse af Forelæsning for Embedslæge-Studerende, Marts 1925.

²⁾ Litt. f. Ex. v. *Krafft-Ebing*: *Gerichtliche Psychopathologie* 1893. — *Kraepelin*: *Psychiatrie* 1910. II. — *Chambard*: *Les morphinomanes*. — *Dupré & Logre*: *Nouveau traité de Médecine de Roger*. VI. 1923.

der da ogsaa mellem sine kroniske Morfinister over 80 pCt. Psykopater, Hysterikere, Imbecile o. s. v. og af disse var yderligere de 50 pCt. begyndt med Morfin uden nogen Undskyldning i legemlig-smertefuld Sygdom.

Den franske Psykiater *Ball* siger: »*On entre dans la morphinomanie par la porte de la douleur, par celle de la volupté ou par celle du chagrin*«. Det er Psykopaternes forhøjede legemlig-sjælelige Saarbarhed, deres indre Forpint-
hed eller habituelle Forstemning, sjælelige Lettrættethed og Utilstrækkelighedsfølelse, deres Hæmmethed o. s. v. overfor Livets Krav, deres Sorger og Skuffelser, indre sjælelige Kon-
flikter, utilfredsstillende Ønsker og Livshaab o. s. v. o. s. v., det er ofte saadanne indre sjælelige Mekanismer, der bringer dem til at »flygte ind i Morfinrusen«, som andre Psyko-
pater »flygter« ind i Neurosen eller Psykosen. Morfinen by-
der Dulmen eller Opstrammen, Vejen til Fred i deres indre, Evne til at møde Livets Krav.

En mindre Gruppe søger mere eller mindre bevidst til Morfinen for derigennem at opnaa en Forhøjelse eller Mangfoldiggørelse af deres Livsnydelse (*volupté*), for at smage de »udvalgte og mysteriose Glæder«.

Morfinvirkningen, som vi møder den i den saakaldte Morfinrus, er paa samme Tid en smertestillende og en opstrammende. Der kommer en legemlig-sjælelig »Afspænding«, især paa det følelsesmæssige Omraade, en »apatisk Lystfølelse«, en »vellystig Ladhed«, en sjælelig Hvile-
tilstand, ganske forskellig fra f. Ex. Alkoholismens saa ofte larmende og konfust-taabelige Handletrang. Individet syn-
ker hen i en kontemplativ Tilfredshed med sig selv og Om-
verdenen, med livligere og mangfoldigere Tankevirksomhed, med frit Løb for Minder, Ønsker, Begær, med Dagdrøm-
meriets saa besnærende Tilværelsesform. Af Interesse her er det, at Sexuallivets Drifter og Forestillinger ikke i nogen væsentlig Grad synes at indgaa i Morfinrusens Bil-
leder — til Forskel fra Alkoholrusen f. Ex. Individuelle Dis-
positioner kan naturligvis ogsaa her gøre sig gældende. Det

angives saaledes, at Demimonedamer ikke helt sjældent benytter Morfinen som aphrodisiacum.

Den morfinberusedes Opslugthed af hans Drommeverden medfører en mere eller mindre komplet Aflukkethed overfor den virkelige Verden. Ogsaa hans etisk-moralske Forestillings- og Følelsesliv nivelleres, taber i handlingsbestemmende Energi, desto mere, jo mere Billedet nærmer sig den egentlige Morfinforvirring (Tilf. 7). Der er mindre Tale om en egentlig moralsk Forvrængning, mere om en moralsk »insouciance«, en moralsk Uskyldighedstilstand, der ikke kender Forskel paa godt og ondt.

Tilvænningen til Morfinmisbruget, saaledes at Morfinen ikke længere kan undværes, sker med forskellig Hastighed for de forskellige Individuer. Men efter kortere eller længere Tid har vi Morfinhungeren, ikke alene efter den vante Dosis Morfin, men efter stigende Doser.

Tvinges nu Morfinisten til Afhold — helt eller delvis — faar vi de, ogsaa i forensisk Henseende saa vigtige Abstinensstilfælde, »Entbehningsqualen«, som *Erlenmeyer* træffende har kaldt dem. De kommer i Reglen først en 5—6 Timer efter sidste Dosis Morfin. Det væsentligste er den uhyre legemlig-sjælelige Medtagethed, den ganske bristende legemlig-sjælelige Energi, Hvileløshed, Angst, Depression til Selvmordstanker; nu og da let Uklarhed, sjældent stærke Forvirringstilfælde (Morfinisternes »Delirium tremens«, *Levinstein*). Hertil en vedholdende Søvnløshed, Kulde og Sved, Gaben, Nysen, Appetitmangel, Opkastning, Diarréer, Rysten, pinefulde Smerter og Fornemmelser rundt i Kroppen o. s. v. o. s. v.

En ny Morfindosis bringer i Reglen hurtig Lindring, men for hver Gang maa Dosis sættes op. Vi er da hermed inde i den kroniske Morfinisme og den vedholdende legemlig-sjælelige Nedbrydningsproces, som er dennes sikre Følgesvend.

Et Grundtræk i denne Tilstand er en stadig Aftagen af den legemlig-sjælelige Ydeevne trods stigende Morfindoser,

den sjælelige Slaphed, svigtende Koncentrationsevne overfor Arbejdet, den bristende Hukommelse, den voxende aandelige Sterilitet, det mere og mere havarerede Viljesliv. Hertil en tiltagende Uligevægtighed i Patientens Følelsesliv, Nedtrykthed, Overpirrelighed, Affektexplosioner, forceret Opstemthed og Geskæftighed, alt ofte i tydelig Sammenhæng med Patientens større eller mindre »Morfinmættethed«.

Snart er den følelsesmæssige og etiske Reducering, Forsimpling og Slaphed ogsaa tydelig gennem den bristende moralske Blufærdighed og etiske Renlighedssans, de afsvækkede Interesser og Følelser for Omgivelserne, den defekte Tilforladelighed, den mere og mere fremtrædende Usandfærdighed og Uoprigtighed i Patientens Tankegang og Handlingsliv. Det centrale Punkt i Morfinistens Sjæleliv er paa dette Tidspunkt hans Morfin, hvordan han kan skaffe sig den. Han er nu i høj Grad »forensisk«, ti han skyer intet Middel til at tilfredsstille sin Morfinhunger.

Legemlig gaar det mere og mere ned ad Bakke med ham: Han magrer excessivt af, klager over Tarmforstyrrelser, Hjærteanfald, Svimmelhed, Rysten o. s. v. Kønfølelse og Potens aftager eller svinder helt — ikke uden Interesse f. Ex. i civilretlig Henseende (Ægteskabsforhold).

Erkendelsen af den kroniske Morfinisme er ikke altid ganske let; ofte bliver det eneste sikre Kriterie »Afvænningsprøven« paa Hospital, uden Adgang til Morfin. Men om dette rent lægelige Spørgsmaal skal ikke tales her.

Morfinismens kriminogene Faktorer er først og fremmest Patienternes fremadskridende moralske Degeneration og mere forstandsmæssige Reducering. Sjældnere har vi Lovovertrædelser under Morfinrusen, hyppigere under et mere eller mindre komplet Abstinensstadium med Morfinhunger.

Arten af Morfinistens Lovovertrædelser er temmelig begrændset. Det drejer sig mest om Receptforfalskninger, Bedragerier, sjældnere Tyverier, kun undtagelsesvis om andre og sværere Forbrydelser.

Det er forstaaeligt nok, at Morfinens Ødelæggelse af Karakter og Moral, dens Reducering af Individets erhvervsmæssige Muligheder let forer ind i Bedragerier og Falsknerier af forskellig Art. Specifike for og man kan næsten sige: naturnødvendige Konsekvenser af Morfinismen er Receptforfalskningerne eller andre ulovlige Midler til at skaffe sig Morfin eller Penge til det. Klart ligger det sjælelige Motiv, hvor Patienten er naaet til Morfinhungeren. Han viger da ikke tilbage for noget Middel til at skaffe sig Lindring for sine Kvaler: Receptforfalskning, Tyveri af Recepter (eller af Morfin fra Apoteker, Hospitalets Skabe, o. s. v.), voldelig Tiltvingen sig Morfin fra Apotekerne o. s. v. Der existerer ingen moralske Hæmninger, ingen aandelig Blufærdighed hos Morfinisten i saadanne forpinte Stunder: Kvinder prostituerer sig for at skaffe sig Morfin eller Penge til det (Pichon¹).

Men Skønnet over saadanne Morfinisters »Tilregnelighed« vanskeliggøres ofte derved, at deres Receptforfalskninger o. s. v. ikke falder under selve »Entbehningsqualen«, men i deres mere eller mindre morfinmættede Tilstand: Morfinisten er forudseende og samler i Lade for at sikre sig i Tide.

Tilf. 1. En 40-aarig Kv., tidligere Opiofag, der i de senere Aar havde brugt gtt. roseæ, skrev under en (forbigaaende) Afvænnethed to falske Recepter »for at have noget«, om hun atter skulde faa Underlivssmerter. Hun var saa efterhaanden kommet op paa indtil 200 Draaber daglig. Afvænningen gik relativt let. Stærkere Morfinechexi var der ikke. Hun havde altid været moralsk holdningsløs, havde haft flere løse Forbindelser, paadraget sig Syfilis, var en uselvstændig, let forledt Natur, var socialt meget forkommen.

Tilf. 2 angik to halvgamle Kvinder, der levede under ret ynkelige økonomiske Forhold; den ene habituelt deprimeret, den anden recidiverende Morfinist, havde haft Forhold til Mænd, men stod nu i lesbisk Forhold til Veninden og fabrikerede de falske Recepter, som denne omsatte.

¹) En entreprenant parisisk Apoteker havde saaledes i længere Tid ladet sig sin Morfin betale »en monnaie de femme«.

Tilf. 3 var en sølle Fyr, som jeg gentagne Gange har mødt paa Sindssygeafdelinger, af stærkt psykopatisk Slægt, Broder Morfinist, Søster scortum. Selv Morfinist siden 19. Aar, tidvis op mod to Gram saltsurt Morfin daglig. Altid det ynkeligste Billede paa afmagret-bleg Slattenhed og Søllethed, sjælelig slap, dirrende, altid som om han ventede at blive skældt ud eller at faa Bank. Alt, hvad han tjente, gik til Morfin — paa Bekostning af hans Ernæring. Han blev hurtigt et komplet socialt Vrag, hvert Øjeblik i Konflikt med Loven: Receptforfalskninger, kriminelle Pengetransaktioner m. m., var straffet en Gang, under Henvisning til § 39. Han suiciderede i 1914.

Mere udviklede med Hensyn til den forensiske Bedømmelse er mine 3 Tilfælde af Tyverier.

Tilf. 4. Den første var en 25-aarig Sygeplejerske, der var anholdt for Butikstyveri. Hun var Datter af en morfinistisk Moder, havde siden sit 17. Aar smaarapset, var straffet en enkelt Gang. Hendes Morfinmisbrug skrev sig fra hendes 21. Aar; hun startede det, angivelig, efter en privat Sorg. Allerede et Aarstid senere var hun begyndt med Kokain; efter et Par Aars Forløb var hun oppe paa en 10—12 Sprøjter Morfin og ubestemte Mængder Kokain daglig. Hun forsøgte afvænnet paa Sindssygeanstalt, men fik ogsaa der en »sjælelig betinget« Depression og begyndte vist allerede inden Udskrivningen atter med Morfin. Hun steg hurtigt med Dosis; i Stedet for Kokain brugte hun imidlertid nu Absinth.

Paa Dagen for Butikstyveriet vil hun have taget c. 5 etgr. Morfin, havde desuden nydt en 3—4 Glas Absinth. Det sjaalne var en ikke særlig værdifuld Beklædningsgenstand. I hendes almindelige Adfærd under Tyveriet var der intet særlig paafaldende, spec. ingen fremtrædende Tegn paa »Beruselse«. Hun huskede alt fra Begivenheden¹⁾. Der var ret stærke Afvænnings symptomer et Par Dage efter Afvænningen.

Ud over en lettere, generel etisk Sløvelse lod der sig ikke paavise nogen sjælelig Abnormitet hos hende. Og særlig kunde en saadan ikke antages at have foreligget i selve Gerningsøjeblikket.

Tilf. 5. 24-aarig, ug. Sygeplejerskeelev. Ingen neuropatisk Disposition. Ingen alvorligere legemlige Sygdomme. Menses regelmæssige, aldrig gravid. Om hendes sjælelige Habitus hedder

¹⁾ Hendes Stemning paa det paagældende Tidspunkt betegnede hun som »løftet-lige glad«.

det, at hun altid har været sjælelig uudviklet og tilbage, »omtrent som et 12 Aars Barn«, kan ikke skrive ortografisk, regner daarligt, har paa flere Punkter elementære Kundskaber, forbløffer Omgivelserne med Spørgsmaal, der røber en forbavsende Mangel paa Evne til at vurdere dagligdags Ting. Til Tider kunde hun være meget tungsindig gennem flere Dage, uden tilsyneladende Grund.

Som Barn og senere i Ungdommen aldrig uhæderlig; specielt har hun aldrig tidligere rapset. Hun var ikke ødsel, var ikke Kafégæst el. lign., holdt sig pæn i Tøjet ved smaa Midler, har aldrig været begærlig efter Smykker el. lign. Kun en enkelt Gang, for en 4—5 Aar siden, var der noget i Retning af Uredelighed: Hun, der da var Expeditrice i Magasin du Nord, glemte at debitere en Fru P. og hendes Datter, Bekendte af hende, nogle Varer.

Hun begyndte paa Morfinmisbruget, medens hun i April-September var ansat paa Finsens Lysinstitut; hun var da begyndt at faa Kærestesorger. Hun stjal først Morfin paa F. L., senere paa et andet Sygehus, hvor hun havde Ansættelse. Her i Byen fik hun derpaa M. fra én bestemt Læge, 5 g ad Gangen, under Foregivende af, at det var til hendes syge Moder. Hun synes ikke at have gjort sig skyldig i Receptforfalskninger. Hun vil have brugt M. kontinuerligt gennem en 14 Maaneder, de sidste 5 Maaneder 7—8 Sprøjter dgl. Naar hun ingen Morfin havde, fik hun Rislen over Ryggen, blev kold og varm, ganske slap, meget træt, mistede al Evne til Arbejde, blev tilsidst »helt ude af sig selv«.

Siden September 1918 har hun begaaet en Række Udstillings- og Butikstyverier, en Del i Forbindelse med den nævnte Fru P. og hendes Datter. Hun stjal Bluser, Hatte, Tasker, Dukker, Legetøj, Golftrøjer, Kjoler, Underkjoler, Chemiser, Skindkraver, Blonder, Slør, Servietter, Portemonnæer m. m. En Del af det skænkede hun til Fru P. og hendes Datter, andet pantsatte hun, Resten blev henlagt.

Hun angav, at hendes første Tyveri var tilfældigt: Da hun skulde gaa hen med et Par Smaagenstande til Indpakning, opdagede hun, at ingen lagde Mærke til hende, og gik saa uden at betale.

Tyverierne vil hun have begaaet under Morfinmæthed: Inden Udførelsen gik hun ind i Forretningens W. C. og tog sig en Injection, hvorefter hun følte »et mægtigt Mod; man bliver saa glimrende snarraadig under Morfin«. I Retten forklarede hun, at hun stjal, fordi det var saa morsomt

at skaffe sig forskellige Ting uden at betale; til mig endvidere, at hun fristedes af Spændingen ved at gøre det uden at blive opdaget.

Der kunde intet oplyses om virkelige Tvangsimpulser; heller intet om sexuel Orgasme under Tyverierne. Der var absolut ingen (forudgaaende) Dysfori, ej heller nogen Bevidsthedsuklarhed under Tyverierne. Hun huskede alt om disse.

En Sammenhæng mellem Tyverierne og Menstruationsperioderne lod sig ikke paavise.

Paa Hosp. viste hun sig rolig, ikke deprimeret, snarest lidt pjanket-barnagtig, dog ikke udtalt Exaltation. Hun var paafaldende lidt optaget af sine Tyverier og deres event. Følger, ved direkte Samtale om dem vel nok lidt fløy, men haabede, at hendes Venner og Bekendte vilde klare den for hende. Nogen egentlig moralsk Forraelse røbede hun ikke, alene moralsk Slaphed og Indifferentisme. Ingen »kleptomane« Tilfælde paa Afdelingen. Intelligensen noget smalsporet-psykoinfantil. Ingen fremtrædende ydre Degenerationstegn, ingen hysteriske Stigmer.

Tilf. 6 var en 30-aarig, ret stærkt levende Forretningsmand, i flere Aar Morfinist, havde ogsaa brugt Kokain. Forgiftningssymptomerne mærkelig svagt udtalte. Under Pengevanskeligheder havde han belaaet Møblerne i en af ham lejet Lejlighed.

Med den følgende Sygehistorie kommer vi ind i de mere udtalte sygelige Psykomekanismer:

Tilf. 7. 30-aarig Sygeplejerske, hvis Morfader suiciderede under en Depression, og hvis Moder var Alkoholist, hvis Søskende var meget psykopatiske o. s. v. Depressiv Konstitution fra Barn, »græd altid«, legede ikke med de andre Børn, var tung og trist i Sindet; Hovedpine, Dyssomni, Mareridt, Søvn-gængereri. Tilstand noget svingende med relativt lysere Perioder. Velbegavet, dygtig til Arbejdet, men »klarede det kun ved Overvindelse«; rettænkende, finfølelse, aldrig forhen uhæderlig.

For en 4 Aar siden streng Tjeneste paa Sygehuset; fik for en tilfældig Lidelse et Par Morfinindsprøjlninger — og begyndte selv »at sprøjte« for at komme over Træthedsfølelsen; brugte en 50 g i en 4 Maaneder. Tog saa en Dag under sin Hospitalstjeneste en hel Sprøjte, blev omtaaget, dinglede, ævlende, med barokke Handlinger, blev derved afsløret. Bagefter angav hun Amnesi for Morfinrusen. Hun afvænnedes og holdt sig smaa tre Aar, saa atter stærkere Træthedsfølelse og Depression, begyndte paany med Morfinen, kom hurtigt op paa en 4—5 Streger 2 G. dgl. En enkelt Gang havde hun under stærkere Morfinind-

sprøjtning flakket om paa Gaden, fandtes tilsidst paa en Trappegang.

Op mod Jul begik hun nu en Række Butikstyverier, af Smaating (Lommetørklæder o. lign.). Ogsaa paa disse Dage havde hun taget en hel Sprøjtefuld Morfin. Hun var omtaaget og vil ikke huske klart fra disse Dage, særlig ikke, hvordan hun kom hjem. Hun beskriver sin Tilstand saaledes: Det var, som om hun ikke rørte Jorden; hun vidste, hvad hun foretog sig, men det var, som om det ikke var hende selv. Hun var i en opstemt Tilstand, syntes at Julen skulde fejres paa en særlig flot Maade, havde ikke den mindste Følelse af at foretage sig noget urigtigt ved Tyverierne.

Fra en af Butikerne er det bemærket, at hun syntes »beruset« og »viste et underligt Væsen«.

I Arresten, trods den bryskø Afvænnning — kun stærk Sved, formindsket Diurese, stærk Tørst, ellers ingen udtalte Afvænnings symptomer. Paa Hosp. nedtrykt over sin Gerning, gjorde et fuldstændig sanddru og ikke moralsk degenereret Indtryk.

I sin Erklæring til Retten fremhæver Prof. Friedenreich, at Tyverierne er udførte under Morfinrus, og at Morfinens velkendte Eufori vel kan antages at have ophævet de moralske Modforestillinger og bragt Pt. til at begaa Handlinger, der i højeste Grad strider mod hendes Tænkemaade i hendes normale Tilstand.

Jeg har foran nævnt, at det kroniske Morfinmisbrug ret hurtigt nedsætter eller helt ophæver Libido og Potens. Forbrydelser mod Kønssædeligheden er derfor sjældne hos Morfinister. Naar lejlighedsvis Kvinder prostituerer sig, er dette, som før omtalt, oftere et Middel til at skaffe sig Penge end Udslag af en toxisk Hyperlibidinitet, hvis Forekomst ved ukompliceret Morfinisme betvivles. Af større Interesse er det Forhold, at jævnsides med Ophøret af den heterosexuelle libido gaar der undertiden en Pervertering af Kønndriften, indtil homoseksuelle Praktiker, lesbisk Kærlighed (Tilf. 2), o. s. v. Maaske spiller dog her et forudbestaaende (ambivalent) Anlæg en Rolle, som ved Kokainismens sexuelle Perversion.

Jeg har haft en enkelt Morfinist, der var sigtet for Brandstiftelse i eget, velforsikrede Lager — formentlig for derved at skaffe sig Penge til Morfin og Alkohol.

Tilf. 8. Det var en 34-aarig Mand, der allerede fra Barn havde lidt af pinefuld Asthma og i tidlig Alder var kommet ind paa Morfinbrug, tidvis i høje Doser. I 1911 skød han sig i Fortvivlelse en Kugle gennem Hovedet, men opnaede kun at blinde sig. Han havde gjort talrige Afvænningsforsøg, ligget paa Sindssygeafdelinger o. s. v. Naar han ikke kunde faa Morfin (nok), drak han en Del Alkohol. Hans Arbejdsevne reduceredes stærkt, han blev vanskelig, urimelig, opfarende, voldsom mod Konen. Nogle Gange har han tvunget denne til Receptforfalskninger (rettede 5 g til 15 g o. lign.).

Han nægtede selv Ildspaesættelsen i hans Kælder (hvor han havde samlet en Del brændbare Sager, Ting han ikke havde Brug for); han opgav ogsaa for stort »Lager« til Assurancekompagniet. Konen blev bange og meldte ham.

Han var legemligt paafaldende lidt medtaget. Betydelig Eretisme, Kværulere, Heflighedsexplosioner, syntes for hvert Ophold her mere og mere forraaet. Svigtende Selverkendelse.

Efter Hustruens Mening havde han paa Dagen for Ildspaesættelsen taget rigeligere med Morfin end vanligt, ogsaa drukket en Del.

Der var saaledes maaske Tale om en lettere Morfin-Alkoholrus. Men ganske bortset herfra, maatte min Erklæring om ham gaa ud paa, at han var i en ved mangeaarigt Misbrug af Morfin saa reduceret Forfatning, at hans Tilstand formentlig maatte sidestilles med »virkelig Sindssygdом«.

En saare vanskelig Sag angik en Kvinde, der havde gjort sig skyldig i en lang Række Barnemord, som havde misbrugt Æter og Morfin (ogsaa noget Kokain), og som vilde undskylde sine Barnemord ved »Morfinpaavirkethed«. Sagens Akter er saa omfangsrige, at de fordrer en særlig Publikation. Her skal kun bemærkes, at der absolut ikke, hverken gennem Forbrydelsernes Udførelsesmaade eller i de fremskaffede Oplysninger om hendes Morfinbrug resp. sjælelige Forfatning paa de paagældende Tidspunkter lod sig fremskaffe nogetsomhelst sikkert Holdepunkt for Antagelsen af en Aarsagssammenhæng. Hun var et fra Fodslens stærkt degenereret Individ, der havde vist andre asociale Tendenser. Højest kunde hendes Morfinmisbrug (om hvis Størrelse

dog intet helt paalideligt kunde oplyses) have forøget hendes medfødte moralske Modstandsløshed¹⁾.

En Side af Morfinisternes »Kriminalitet«, der sjældnere kommer for Kriminaldommerne, oftest alene bliver civilretslige Spørgsmaal eller alene ødelægger det paagældende Individ sociale Stilling totalt, er de professionelle Fejl, der flyder af Morfinistens svigtende aandelige Ydeevne, af hans moralske Uvederhæftighed og lunefuldt svingende Handlingsliv.

Vi ved alle, at Exemplerne her fortrinsvis hentes fra Lægernes, Apotekernes, Sygeplejerskernes, Jordemødrenes Kreds. Og der er ingen Grund til at gaa ind paa alle de mange Maader, hvorpaa Morfinistens Skødesløshed eller Sløvhed, hans svigtende Konduite, hans mangelfulde Omdømme, hans Samvittighedsløshed endelig, kan anrette Ulykker for ham selv eller for andre. For morfinistiske Lægers Vedkommende skal blot nævnes deres ulyksalige Hang til »Morfino-terapi«, til at anvende Morfin til deres Patienter i Tide og Utide. Dupouy fortæller om en fransk Provinslæge, der havde gjort alle fire Medlemmer af en Familie til kroniske Morfinister. Saasnart der var noget i Vejen med en af dem, svarede han uvægerlig: »Prenez de la morphine!« Han havde i sin Egn gjort mere end 200 af sine Klienter til Morfinister »par ses soins«²⁾. Denne »ésprit de prosélytisme« er, som tilstrækkeligt bekendt, stærk hos de invetererede Morfinister og understøtter i høj Grad den Morfinisme »par contagion mentale«, som navnlig omtales af franske Forfattere. Som et hæsligt Kuriosum skal i denne Sammenhæng nævnes, at man har set Ægtemænd, hvem Morfinen havde gjort impotente, lokke deres Hustruer eller Mætresser ind i Mor-

¹⁾ Yderligere om Morfinisters Kriminalitet se f. Ex. Chambard, Dubuisson & Vigourux.

²⁾ L'Encéphale 1913 II, S. 499. — Chambard refererer, efter Ball, Historien om den engelske Læge Lamson, mangeaarig Morfinist, der »eksperimenterer« med forskellige Gifte og forgav sin Svigerfader med Aconitin.

finismen, for at slippe for deres sexuelle Krav eller sikre sig mod Utroskab (Chambard).

Kommer vi nu til Spørgsmaalet om Morfinistens »Tilregnelighed«, kan man her, som mange andre Steder i Retspsykiatrien, kun med Forbehold give visse almindelige Direktiver for Bedømmelsen. Vi maa i vort Skøn tage Hensyn til:

1) Graden af Morfinistens hele legemlig-sjælelige Medtagethed, Dybden af hans etiske Forsimpling eller Depravation, Omfanget af den intellektuelle Reducering o. s. v. I Reglen vil der jo være et vist Forhold mellem de sjælelige Defekter og Højden og Varigheden af hans Morfinmisbrug.

Vi spørger dernæst om, 2) den lovstridige Handling er foretagen under en akut Morfinpaavirkning, en Morfinrus (Tilf. 7), og her ogsaa, hvor stor den paagældende Enkeldosis var (mulig ogsaa i Forhold til Patientens vanlige Forbrug), og hvor nær op ad Intoxikationen den lovstridige Handling falder. At vi gennem Vidneforklaringer i Retten, egne Undersøgelser o. s. v. søger at faa oplyst alt oplyseligt om Patientens ydre Adfærd o. s. v. paa det paagældende Tidspunkt, er her, som ved alle andre »transitoriske Sindslidelser«, en Selvfølge.

I andre Tilfælde spørger vi: 3) Er den lovstridige Handling begaaet under en mere eller mindre komplet Abstinens? Og da: hvor lang Tid var hengaaet efter sidste Morfindosis? Hvilke Tegn paa Abstinens frembød Patienten? Vi husker, at Afvænnings symptomerne i Reglen først kommer en 5—6 Timer efter sidste Morfindosis¹⁾.

Vi glemmer heller ikke at spørge, om 4) accessorkiske Momenter kan have gjort sig gældende paa Tidspunktet for den lovstridige Handling og sammen med Morfinrusen eller med Abstinensen yderligere har nedsat Personens sjælelige-moralske Modstandskraft: Legemlig Udmat-

¹⁾ Efter v. Krafft-Ebing kan man se tardive Delirier efter endt Afvænnning.

tethedstilstand af andre Aarsager end Morfinmisbruget: Anstrængelser, mangelfuld Ernæring, længere Tids Søvnløshed, akutte febrile Tilfælde, Tarmforstyrrelser o. s. v.; Affekttilstand, gennem akut sjæleligt Traume, længere Tids indre Oprevethed o. lign.; Spiritusnydelse umiddelbart før Lovovertrædelsen m. m.

Det er selvsagt, at 5) Patientens sjælelige Totalhabitus for Morfinismen — særlig i moralsk Henseende («Uberygthed») — ikke bliver uden Betydning for vort Syn paa den lovstridige Handling som enebestemt ved den kroniske Morfinisme. Dog, en saadan Forhistorie maa kun udnyttes med Forsigtighed. Hvor Lovovertrædelsen synes begaaet under mere eller mindre udtalte Forvirrings- eller Taagetilstande, har det Interesse at faa oplyst, om Personen ogsaa for Morfinismen har været tilbøjelig til saadanne psykiske Reaktioner. — psykogene, under Febertilstande o. s. v.

Paa samme Maade er det af stor Værdi, naar vi, som i vort Tilf. 7, kan paavise, at der 6) under tidligere Morfinrus har været sjælelige accidents, mere eller mindre analoge med de nu foreliggende. Og det samme gælder selvfølgelig event. tidligere Abstinensdelirier.

Endelig maa det i alle Tilfælde oplyses, 7) om Morfinismen er kompliceret, med Alkoholisme, Kokainisme o. l.

Det er sikkert nok, at man »ikke med Morfinsprøjet bør kunne skrive sig et Fribrev« til ustraffet at begaa Lovovertædelser (smlgn. saaledes Tilf. 2, hvor Patienten sprøjter »for at faa Mod« til Tyverierne). Og man kan vel ogsaa med Franskmændene sige, at den kroniske Morfinist som den kroniske Alkoholist bør vide, at hans selvforskyldte og ubehandlede Forgiftningstilstand kan udsætte ham for at begaa visse Lovovertrædelser, professionelle Fejl o. s. v., og at Samfundet har Ret til at forlange af ham, at han søger den rette, forebyggende Behandling¹⁾.

¹⁾ Smlgn. navnlig Dubuison & Vigouroux: Responsabilité pénale et folie. Paris 1911, S. 327 flg.

Det forekommer mig dog selvsagt, at ved aarelang, svær Morfinisme, med evident moralsk og intellektuel Ruin, maa man have Lov til at anse »Tilregneligheden« enten for i betydelig Grad nedsat (Straffel. § 39), eller som i mit Tilf. 8 for helt ophævet (§ 38). Og under en Morfinus (Tilf. 7) eller under udtalte »Entbehningsqualen« vil vist de fleste gaa med til at tale om virkelig Sindssygdøm (§ 38).

Det synes jo nu heldigvis, som om vi herhjemme inden altfor lang Tid faar en ny Straffelov, der sætter Spørgsmaalet »Strafegnethed« i Stedet for »Tilregnelighed«, saa vi Psykiatere slipper for den Æggedans mellem psykologiske og metafysiske Subtiliteter, som unægtelig kunde være noget anstrængende tidligere¹).

I enkelte, maaske faa Tilfælde, af Lovovertrædelser under kronisk Morfinisme, vil § 16 i Straffelovskommissionens Udkast kunne finde Anvendelse.

Oftere bliver det dog vist Udkastets § 17, der i Forbindelse med dets § 75 vil anvise den rette Vej til denne Klasse Lovovertræderes retslige Behandling, d. v. s. den tvungne Afvænni ng, med tilsluttende, tilstrækkelig lang Internering og »Rekreation«, der er den eneste fornuftige og samfundssikrende Forholdsregel overfor kriminelle Morfinister. Ti overfor disse maa selvfølgelig de samme Overvejelser have Gyldighed, som Udkastet gør gældende overfor de kroniske Alkoholister. Og jeg kan ikke tro andet, end at man i de fleste Tilfælde over kroniske Morfinister vil bestemme en saadan Anbringelse paa Helbredelsesanstalt uden først at exekvere Straf resp. med dennes Bortfald, naar Patienten er helt kureret. Allerede nu hæves vist en Del af disse Sager mod, at Lovovertræderen lægger sig ind til Behandling og Afvænni ng.

Vi kommer saa tilsidst til Spørgsmaalet om den kroniske Morfinismes civilretslige Konsekvenser, med Hen-

¹) Se: Betænkning afgiven af Straffelovskommissionen af 9. Novbr. 1917. Kbhvn. 1923: »Udkast til almindelig borgerlig Straffelov«.

syn til Morfinistens Dispositionsevne, Erstatningspligt, Umyndiggørelse, Ægteskabsstiftelse eller Skilsmisse o. s. v.

Om de generelle Synspunkter for vort Skøn i disse Sager kan jeg i det hele henvise til Prof. Friedenreichs Behandling af Spørgsmaalene¹⁾. — Som bekendt er Kriterierne for den »civilretslige Tilregnelighed« i Lovgivningen noget andre end for den strafretslige; man nøjes mere med den delvis bevarede *capacitas mentalis*, tager visse socialt-praktiske Hensyn o. s. v.

Ved Omtalen af den kroniske Alkoholismes retspsykiatriske Betydning har jeg givet visse Direktiver, som *mutatis mutandis* vil kunne bruges ved den kroniske Morfinisme. Her derfor kun nogle Bemærkninger om det overfor kroniske Morfinister ofte penible Spørgsmaal om »Stillingsfortabelse«. Det kommer jo især til at foreligge overfor Læger, Apotekere og Farmaceuter, Jordemødre, Sygeplejersker²⁾.

Den absolute Fordring: At en kronisk Morfinist bør fjærnes fra en samfundsmæssig betydningsfuld og mere eller mindre privilegeret Bestilling eller Embede, indtil han med Sikkerhed er helbredt for sin Morfinisme, uanset om han har begaaet større eller mindre professionelle Fejl, altsaa af rent forebyggende Hensyn, — en saadan Fordring vil vist næppe kunne vente at finde Gehør i dens Almindelighed — saa lidt som, hvor Taleren er om den kroniske Alkoholist. Og dog gælder det for begge disse Narkomaner, at det i mange Tilfælde er ganske tilfældigt, naar de som Følge af den kroniske Forgiftningstilstand begaar den grove professionelle Fejl med svære Følger for Andenmand eller den direkte lovstridige Handling.

Hos os har jo nu Sundhedsstyrelsen med § 7 i Lov om Sundhedsvæsenets Centralstyrelse af 30. April 1907 faaet en

¹⁾ Tilregnelighed efter Lægens Standpunkt. Kbhvn. 1909, S. 52 flg.

²⁾ Efter Pichon' og Lewinstein's Statistiker var af 226 Morfinister 111 Læger, Lægekoner, medicinske Studerende, Farmaceuter, Sygeplejerspersonale o. lign.

betydelig udstrakt Aktionsmulighed i saadanne Sager og Øvrigheden og Domstolene en Adgang til Fratagelse af *jus practicandi*. Og i Paragraffens Text nævnes udtrykkelig Misbrug af Morfin som en af Aarsagerne til en saadan Indskriden¹⁾.

Man kan kun være glad over, at Initiativet til saadan Indskriden i de allerfleste Tilfælde vil udgaa fra vor Sundhedsstyrelse og de pinlige Undersøgelser derved præges af den størst mulige Humanitet og Diskretion. Ingen staar sig ved unødigt »Offentlighed« i disse Sager, hvor »Gerningsmanden« først og fremmest er et sygt Individ.

Men lige saa pinligt bliver ofte Afgørelsen af, naar »Kaldsfortabelsen« kan ophøre. Af den simple Grund, at Udsigterne for varig Helbredelse af »Morfinomanien« er ret sorgeligt smaa: Kraepelin regner med knap 6—8 pCt. varige Helbredelser blandt et stort Antal Morfinister. Jo længere Morfinisten bekvemmer sig til »Rekreationsophold« paa egnet Sted og under sagkyndig Opsigt efter Afvæningen, des bedre bliver Prognosen — *ceteris paribus*. Og med Rette fremhæver Kraepelin, at den tidligere Morfinist paa alle Maader maa holde sig borte fra Synet af Morfin. »Dem genesenden Arzte ist es ans Herzen zu legen, dass er niemals wieder eine Einspritzung selber ausführt . . .«.

Desværre, alt for mange praktiske, sociale, humane Hensyn til Personen som til hans Nærmeste gør oftest saadanne ideelle Fordringer uinddrivelige.

¹⁾ Smlgn. L. N. Hvidt: Den danske Medicinallovgivning. Kbhvn. 1916. § 5 I b; § 6 II b; § 7 II b; § 8 I c.